

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Această carte a fost publicată cu sprijinul
Dutch Foundation for Literature.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Cees Nooteboom

Pierdutul paradis

Traducere din neerlandeză și note de
GHEORGHE NICOLAESCU

HUMANITAS
fiction

Redactor: Ioana Vilcu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cecilia Laslo
DTP: Andreea Dobreci, Carmen Petrescu

Tipărit la Tipografia Real

CEES NOOTEBOOM
PARADIJS VERLOREN
Copyright © Cees Nooteboom, 2004
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2015,
pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NOOTEBOOM, CEES
Pierdutul paradis / Cees Nooteboom; trad.: Gheorghe Nicolaescu. –
București: Humanitas Fiction, 2015
ISBN 978-973-689-971-3
I. Nicolaescu, Gheorghe (trad.)
821.112.5-31=135.1

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

Pentru Antje Ellermann-Landshoff

„Există un tablou al lui Paul Klee numit *Angelus Novus*. El reprezintă un înger care pare să fie pe punctul de a se îndepărta de ceva la care privește fix. Cască ochii, ține gura deschisă și aripile întinse. Așa arată probabil îngerul istoriei. Chipul său este întors către trecut. Ceea ce noi percepem ca pe un lanț de întâmplări pentru el este o singură catastrofă, care îngărmădește neîncetat dărâmături peste dărâmături și i le azvârlă la picioare. Îngerul ar vrea să rămână, să-i reînvie pe morți și să refacă ce a fost distrus. Dar dinspre Rai se iscă o furtună și vântul îi bate în aripi atât de puternic, încât nu le mai poate apropia. Furtuna îl împinge cu o forță irezistibilă către viitorul spre care stă cu spatele, în vreme ce în fața sa mormanul de dărâmături crește neconținut, până la cer. Această furtună noi o numim progres.”¹

Walter Benjamin

¹ Walter Benjamin, *Iluminări*, traducere de Catrinel Pleșu, Editura Univers, București, 2000, pp. 215-216.

Prolog

„The pronoun I is better because more direct.“¹
Din: „The Secretaries’ Guide“, secțiunea „The Writer“,
*The New Webster Encyclopedic Dictionary
of the English Language*, MCMLII

Dash 8-300. Cerul știe că am zburat cu tot felul de avioane, însă printre ele nu s-a numărat niciodată vreun Dash. E un aparat compact, mic, însă pare mai mare fiindcă sunt puțini pasageri. Locul de lângă mine e gol. E limpede că nu multă lume e interesată să zboare de la Friedrichshafen la Berlin Tempelhof. Într-un grup restrâns, răzlețit în spațiu, am mers pe jos de la minuscula clădire principală spre micul avion; aici încă se poate așa ceva. Acum așteptăm. Soarele strălucește, vântul bate destul de tare. Pilotul e deja așezat în față, răsucesce ba un buton, ba altul, îl aud pe copilot vorbind cu turnul

¹ Pronumele eu e mai potrivit, fiindcă e mai direct (în engl., în orig.).

de control. Toți cei care zboară frecvent cunosc aceste momente goale.

Motoarele încă n-au fost pornite. Unii pasageri citesc deja, alții se uită afară, însă acolo nu prea ai ce să vezi. Am luat revista de la bord, însă n-am nici un chef să citesc. Obișnuita propagandă pentru propria companie aeriană mică, apoi câteva informații despre puținele locuri unde zboară, Berna, Viena, Zürich, iar apoi câteva articole scrise de colaboratori, ceva despre Australia și aborigeni, petroglife, bucăți de coajă de copac pictate în culori vesele, tot ceea ce în ultima vreme e destul de la modă. Apoi încă un text despre São Paulo, un orizont plin de zgârie-nori, palate de oameni bogați și, bineînțeles, veșnicele mahalale, ah, atât de pitorești, *slums*, *favelas*, cum se numesc chestiile alea? Acoperișuri din tablă ondulată, construcții de lemn dărăpănate, oameni arătând ca și cum le-ar plăcea că locuiesc acolo. Toate astea le-am mai văzut, nu trebuie să mă uit prea mult la ele, altfel mă cuprinde senzația că am o sută de ani. Poate chiar am o sută de ani, nu trebuie decât să înmulțești vârsta ta adevărată cu o formulă secretă, un număr magic care conține toate călătoriile din viața ta și déjà-vu-ul straniu care le însoțește. De obicei nu prea mă bântuie asemenea gânduri, fie doar și pentru faptul că nu merită să-ți bați capul cu

ele, însă ieri-seară, în Lindau, trei pahare de *Obstler*¹ au fost prea mult și, la vârsta mea, asta se răzbună. Stewardesa se uită pe ușă afară, se pare că trebuie să mai vină cineva, iar acum, când intră, acel cineva e o femeie, una dintr-acelea de la care sperii să se așeze lângă tine. Carevasăzică, totuși nu sunt chiar așa de bătrân. Lângă mine nu se poate, fiindcă are loc la fereastră, pe rândul din fața mea, în stânga culoarului. De fapt, e mai bine decât lângă mine, căci acum pot să o studiez pe-ndelete.

Are picioare lungi și e îmbrăcată cu niște pantaloni dintr-un material kaki, un atribut masculin care îi conferă și mai multă feminitate. Mâini mari și puternice, care acum despachetează o carte dintr-o hârtie stacojie, lipită meticolos cu scotch. Mâinile cele mari n-au răbdare și, cum scotch-ul nu cedează numaidecât, ele rup ambalajul pachetului. Sunt un voyeur. Una dintre cele mai mari plăceri ale călătoriilor e să observi necunoscuți care nu știu că te uiți la ei. Ea deschide cartea atât de repede, încât nu pot să văd titlul.

Vreau mereu să știu ce citesc oamenii, însă de cele mai multe ori oamenii sunt femei, căci bărbații nu mai citesc. Iar femeile, am aflat, fie

¹ Rachieu de fructe (în germ., în orig.).

că asta se întâmplă în tren, pe o bancă într-un parc sau pe o plajă, își țin cărțile astfel încât nu poți citi titlul. Doar fiți odată atenți la asta.

Și, chiar dacă mor de curiozitate, nu îndrăznesc aproape niciodată să le întreb. Pe pagina de titlu e scrisă o dedicație lungă. O citește des- tul de repede și, punând cartea pe scaunul gol de lângă ea, se uită din nou pe fereastră. Motoarele pornesc, micul avion începe să se scuture, îi văd sânii tremurând ușor în tricoul mulat, și asta mă excită. Ține piciorul stâng puțin ridicat, lumina îi scaldă părul castaniu cu un fel de luciu auriu în el. A pus cartea invers, nici gând să pot citi titlul. E o carte subțire, asta îmi place. După Calvino, cărțile trebuie să fie scurte, el însuși a respectat de cele mai multe ori regula asta. Gonim pe pista de beton. Mai ales la avi- oanele mai mici e întotdeauna plin de voluptate momentul decolării, când e nevoie imediat de un mic curent de aer cald, și acesta pare că e împins puțin de jos, asemenea unei mângâieri, aceeași senzație pe care o aveai mai demult, în copilărie, când te dădeai în leagăn.

Pe dealuri nu s-a topit încă zăpadă. Asta face peisajul foarte grafic – copaci goi gravați pe o coală albă, uneori nu trebuie nimic în plus pen- tru a exprima ceva. Nu zăbovește mult privind afară. A luat din nou cartea în mână și mai

citește dedicația o dată, la fel de nerăbdătoare. Încerc să-mi imaginez despre ce-ar putea fi vorba – la urma urmei, asta mi-e meseria –, însă n-ajung prea departe. Un bărbat a greșit și își cere astfel iertare? Dacă folosești cărți pentru asta, trebuie să ai grijă. Oferă cartea nepotrivită sau scriitorul nepotrivit, și-ai și ajuns în zona periculoasă.

Ea răsfoiește volumul, iar din când în când zăbovește asupra unei pagini. Pentru o carte atât de mică, sunt destul de multe capitole. Asta înseamnă de fiecare dată un nou început, pentru care trebuie să ai un motiv serios. Cine ratează începutul sau sfârșitul unei cărți n-a înțeles mare lucru și, de fapt, acest lucru e valabil și pentru capitole. Și, oricine ar fi scriitorul, el își asumă riscuri considerabile. Acum și-a pus din nou cartea lângă ea, de data asta cu titlul în sus, însă din pricina luminii pe care a aprins-o deasupra ei, plasticul copertei lucește și tot nu pot să citesc cuvintele; ar trebui să mă ridic în picioare ca să văd mai bine.

*Cruising altitude*¹, întotdeauna mi-au plăcut cuvintele astea. M-aștept să văd schiori, la urma urmei zburăm deasupra unor nori cu pante domoale, iar asta încă nu m-a plictisit niciodată.

¹ Altitudine de zbor (în engl., în orig.).

La asemenea înălțime, lumea n-are decât pagini goale, poți să le umpli cum vrei. Însă ea nu se uită afară, ci a luat revista companiei aeriene și o răsfoiește de la coadă spre cap. A zburat prin São Paulo, a zăbovit mai mult la un parc verde și mare și acum se uită fix la picturile aborigenilor, când și când își apropie pagina de ochi, iar câteva clipe văd cum retrasează cu degetele ei lungi o bizară figură de șarpe pe una dintre reproducteri. Apoi închide revista și adoarme instantaneu. Unii oameni reușesc asta, să doarmă un somn liniștit. Și-a pus o mână pe carte, cealaltă zace la spate, pe ceafă, sub părul pe jumătate roșu. Enigma în fața căreia ne pun alți oameni m-a preocupat toată viața. Știu că există o poveste și știu că n-o voi afla. Această carte rămâne închisă, asemenea celeilalte. După mai bine de o oră, când urmează să aterizăm la Tempelhof, am scris un sfert din introducerea pentru un album foto despre îngerii din cimitire. Jos se află blocurile cenușii ale Berlinului, precum și marea crăpătură a istoriei, care continuă să străbată orașul. Își piaptână părul și apoi ia hârtia stacojie ca să împacheteze cartea la loc. O netezește trecându-și-o peste coapse; nu știu de ce gestul ăsta mă emoționează. Apoi împachetează cartea și, doar o clipă, o ține astfel în aer, încât pot să citesc titlul.

Este această carte, o carte din care ea dispare acum, împreună cu mine. În timp ce-mi aștept bagajul în hala lunguiață, văd cum merge repede spre ieșire, unde o așteaptă un bărbat. Îl sărută grăbită, cum grăbită s-a uitat și la carte, din care nu știe decât dedicația scrisă de mână, pe care eu nici n-am citit-o, nici n-am scris-o.

Bagajul vine imediat, iar când ajung la suprafață o zăresc urcându-se împreună cu bărbatul într-un taxi și făcându-se nevăzută. Eu rămân ca întotdeauna în urmă, cu câteva cuvinte și cu orașul care se strânge în jurul meu ca o menghină.